
Na afwezigheid van 31 jaar weer een broedgeval van de Sperwer.

door Dick Hoek

De Sperwer is na een afwezigheid van 31 jaar weer teruggekeerd als broedvogel in onze regio.

Tijdens de broedvogelinventarisatie van een gedeelte van Leeuwenhorst werd in april en mei verschillende malen door ondergetekende en Menco Wiersema Sperwers (enkele malen luid kekkerend) waargenomen, zowel een mannetje als een vrouwtje. Ook werden plukresten van vogels gevonden, waaronder die van een Houtduif, die hoogstwaarschijnlijk het werk waren van een Sperwer. Ondanks verschillende bezoeken in de maand juni werden er geen Sperwers meer gezien. Omdat bekend is dat Sperwers zich tijdens de broedtijd soms onopvallend kunnen gedragen, werd toch nog wel rekening gehouden met een broedgeval. Inmiddels was ook de heer W. de Jong, die in Leeuwenhorst woont, op de hoogte van de aanwezigheid van de Sperwers. Op 13 juli zag hij dat een Turkse Tortel, na een wilde achtervolging door een Sperwer, zich dood vloog tegen een ruit van zijn huis.

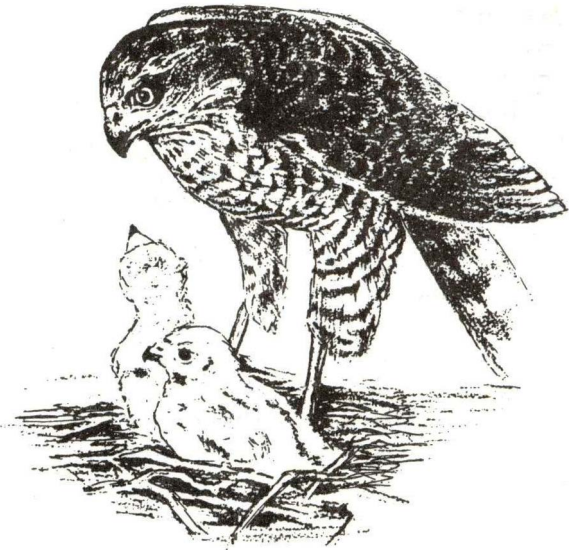
Vanaf 16 juli zag hij vrijwel dagelijks twee luid roepende jongen, die in de takken van een oude eik zaten.

Ook de beide oude vogels werden toen regelmatig gezien. Op 24 en 25 juli werden foto's gemaakt van twee jongen, die plaatselijk nog nestdons bezaten.

Op 5 augustus werden de jonge Sperwers niet meer gezien, maar de Jong had een vermoeden van de nestplaats en werd besloten het mogelijke nest te inspecteren. Gevaar voor verstoring was nu immers voorbij. Rond de nestboom vonden we enkele slagpenen van het vrouwtje Sperwer en een braakbal. In het vrij grote, platte nest lagen vier tot op het bot afgekloven vogelkadavers, waarvan er een nog herkenbaar was als een jonge Merel.

De Sperwer is een bewoner van bosrijke streken, die zich voornamelijk voedt met de wat kleinere zangvogels zoals Koolmees, Vink, Ringmus en Merel. Het vrouwtje is aanmerkelijk groter dan het mannetje en kan daardoor ook grotere vogels zoals Turkse Tortel en Houtduif bemachtigen. De prooidieren worden bij verrassing of na een korte achtervolging buit gemaakt. Eeuwenlang is de Sperwer vervolgd omdat hij als een schadelijke soort werd gezien, die het vooral op kleine zangvogels had voorzien. Brehm, een bekende Duitse bioloog uit de vorige eeuw, beschreef de Sperwer nog als "een buitengewoon schadelijke roofvogel, een zwerende gauwdief en struikrover, die terecht zonder mededogen door de mens niet gespaard wordt." Ondanks deze felle bestrijding kon de Sperwer zich als broedvogel plaatselijk in Nederland handhaven.

De omstandigheden in o.a. de duinstreek werden langzamerhand wat gunstiger nadat in het begin van deze eeuw op grote schaal naaldhout werd aangeplant. Ook nam de (illegale) bestrijding af. In de duinen tussen Vogelenzang en Santpoort broedde de Sperwer na 1942 vrijwel jaarlijks met 3-5 paar (Akkerman & Niesen 1966) en in 1957 broedde een paar in



een duinvallei bij Huis ter Duin.

In de vijftiger en zestiger jaren zorgde het gebruik van ontsmettingsmiddelen voor zaaizaad en het gebruik van het beruchte DDT in de landbouw echter voor een nieuwe decimering van de stand. Doordat vooral zaad-etende vogels veel van deze gifstoffen opnemen en Sperwers deze vaak verzwakte vogels buitmaakten, kregen Sperwers hierdoor zo'n hoge concentratie van gifstoffen binnen, dat niet alleen veel Sperwers hierdoor verzwakten en stierven, maar ook de broedresultaten slecht waren. Na 1959 was de Sperwer hierdoor als broedvogel uit de Amsterdamse Waterleidingduinen verdwenen. Rond 1970 waren er in Nederland minder dan 200 broedparen overgebleven. Slechts in bosgebieden, die ver van de landbouwgronden verwijderd waren, bleven de broedresultaten op peil. Toen de schadelijke gifstoffen in de landbouw werden verboden, nam de stand geleidelijk weer toe.

In 1977 kon in de AW-duinen weer een eerste broedgeval worden vastgesteld. Jaarlijks broeden hier nu 3-4 paar (Koning 1987) en in 1986 werd het aantal in Nederland alweer op 2500-3000 paar geschat (SOVON 1987). Ook elders in de duinstreek heeft de Sperwer zich weer als broedvogel gevestigd. Zo zijn er ook broedgevallen bekend uit de omgeving van Wassenaar en Den Haag.

Het geslaagde broedgeval in Leeuwenhorst past dus goed in het landelijke beeld, dat sinds lange tijd weer rooskleurig genoemd mag worden.

Literatuur:

* Voous K.H. en Slijper H.J. 1986. Roofvogels en uilen van Europa. Leiden.

* SOVON. 1987. Atlas van de Nederlandse vogels.

* Akkerman W.J. & Niesen F. 1966. De vogels van Zuid-Kennemerland. Vogeljaar 14: 22-82.

* Koning F.J. 1987. Verslag over de roofvogelstand in de Amsterdamse Waterleidingduinen 1983-1987.